

Współczesność

Muzyka naszych czasów jest tak bardzo zróżnicowana, a jej trendy zmieniają się tak szybko, że nie sposób przewidzieć, w jakim kierunku się dalej rozwinie. Pozostaje jej słuchać

W intuicyjnym sensie muzyka współczesna to ta, która pisana jest w naszych czasach. Ale w kontekście muzyki klasycznej termin ten dotyczy także muzyki powstałej w XX wieku. Jak muzyka XX wieku miała swoje korzenie w muzyce wcześniejszych epok, tak i muzyka wieku XXI jest głęboko zakotwiczona w rozwoju muzycznym dwudziestego stulecia.

Współcześnie obserwowane zjawiska są w dużym stopniu konsekwencją zmian, jakie dokonały się w latach 70. Pojawiły się wówczas różne idee, których wspólnym podłożem stał się sprzeciw wobec awangardy. Ogólnie powiedzieć można, że postmodernizm muzyczny to tendencja do uproszczenia środków muzycznego wyrazu oraz zwrot ku muzycznej bliższej i dalszej przeszłości, która ulega przefiltrowaniu i zsyntetyzowaniu w takie nowe jakości, które w całej muzyce przeszłej nie byłyby w ogóle do pomyślenia.

Wielu kompozytorów już pod koniec XX wieku postanowiło uprościć swoją muzykę tak, by była dostępna dla większej grupy słuchaczy. Czyniono to na wiele sposobów. Niektórzy kompozytorzy nawiązywali wyraźnie do języka muzycznego późnego XIX wieku w nurcie zwanym *nowym romantyzmem* (np. John Corigliano, George Rochberg, David Del Tredici, [Krzysztof Penderecki](#)). Nie chodzi tu jednak, podobnie jak w neoklasycyzmie, o imitację wcześniejszego stylu, ale o przefiltrowanie go przez doświadczenie [muzyki XX wieku](#). W dziełach takich znajdziemy zarówno [tonalność](#) i liryczną ekspresję, jak i wszystkie te środki, które nazywamy modernistycznymi. Postawę kompozytorską oznaczającą używanie wielu różnych stylów i technik nazywa się polistylizmem. Twórcą terminu i głównym reprezentantem tego zjawiska jest Alfred Schnittke, ale kojarzy się z nim także wielu innych twórców (to m.in. Sofia Gubaidulina, Peter Maxwell Davies, Hans Werner Henze, a z najmłodszej generacji — Thomas Adès).

Jeszcze innym terminem powstałym na określenie zmian zachodzących z muzyce schyłku XX stulecia jest *nowa prostota*. Mieści on w sobie zarówno kontynuacje i transformacje nurtu minimalistycznego w twórczości „klasyków” (Philip Glass, [Steve Reich](#)) i Johna Adamsa, jak i w dziełach europejskich: Louisa Andriessena, [Arvo Pärta](#), Johna Tavernera, [Henryka Mikołaja Góreckiego](#), a nawet późnych utworach [Györgya Ligetiego](#). Formalne i technologiczne odkrycia minimalizmu miały duży oddźwięk w estetyce rozmaitych gatunków muzyki popularnej i alternatywnej. I odwrotnie — wielu kompozytorów „poważnych” inspirowało się i inspiruje muzyką popularną (np. Osvaldo Golijov, Michael Daugherty, [Paweł Mykietyn](#)). Duże znaczenie mają także we współczesnej muzyce inspiracje orientalne: sięganie do egzotycznych [skal](#), technik kompozytorskich i wykonawczych, instrumentów muzycznych, widoczne u takich twórców jak np. Tan Dun i Terry Riley.

W połowie lat 70. XX wieku pojawił się we Francji nurt nazwany spektralizmem. Jego twórcy (Gérard Grisey, Tristan Murail, Hugues Dufourt) wykazali, że spektrum (widmo) [dźwięku](#) może zostać wykorzystane jako wyłączna podstawa kompozycji muzycznej, że alikwoty dźwięku mogą nie tylko sterować barwą, ale też generować całe formy muzyczne. Spektralizm wywarł silny wpływ na kompozytorów z innych krajów, szczególnie rumuńskich (Horațiu Rădulescu, Iancu Dumitrescu), dla wielu idea ta wciąż jest bardzo atrakcyjna (np. Kaija Saariaho, James Tenney, Marc-André Dalbavie, Philippe Hurel), przede wszystkim jako dowód, że nową muzykę tworzyć można bez bezkrytycznego imitowania poprzedników. Taka postawa otworzyła perspektywę powrotu do modernizmu.

I tak już w latach 80. XX wieku modernizm został odnowiony w dziełach, które zalicza się do kręgu *nowej złożoności*, stworzonych przede wszystkim przez kompozytorów angielskich (Brian Ferneyhough, Michael Finnissy, James Dillon). Ich wspólną cechą jest złożoność notacji, znaczne zagęszczenie tempa zdarzeń muzycznych i powrót do atonalnego brzmienia. Ale poszukujący prawdziwie modernistycznego charakteru ma dziś muzyka wielu innych twórców: od reprezentanta „instrumentalnej muzyki konkretnej” [Helmuta Lachenmanna](#) i eksploratorów tzw. *rozszerzonych technik instrumentalnych* (jak np. George Crumb i Salvatore Sciarrino), po przedstawicieli młodszych generacji (np. Magnus Lindberg, Olga Neuwirth, Pierluigi Billone).

Znaczny wpływ na kształt uprawianej współcześnie muzyki ma rozwój nowoczesnych technologii. W XXI wieku — *wieku informacji* — [komputer](#) jest dobrem powszechnym i niezbędnym elementem wyposażenia warsztatów niemal wszystkich

kompozytorów. Nie dziwi zatem duża rola brzmień [elektrycznych](#) w muzyce współczesnej oraz znaczna liczba dzieł wykorzystujących środki multimedialne.

Muzyka naszych czasów jest tak bardzo zróżnicowana, a jej trendy zmieniają się tak szybko, że nie sposób przewidzieć, w jakim kierunku dalej się rozwinie. Być może któryś z nurtów zdominuje sposób komponowania muzyki na następne kilkadziesiąt lat, ale równie dobrze nic takiego nie nastąpi... Tymczasem nie pozostaje nic innego niż jej z ciekawością słuchać.

dr hab. Iwona Lindstedt